

Què li explico, al Joan?

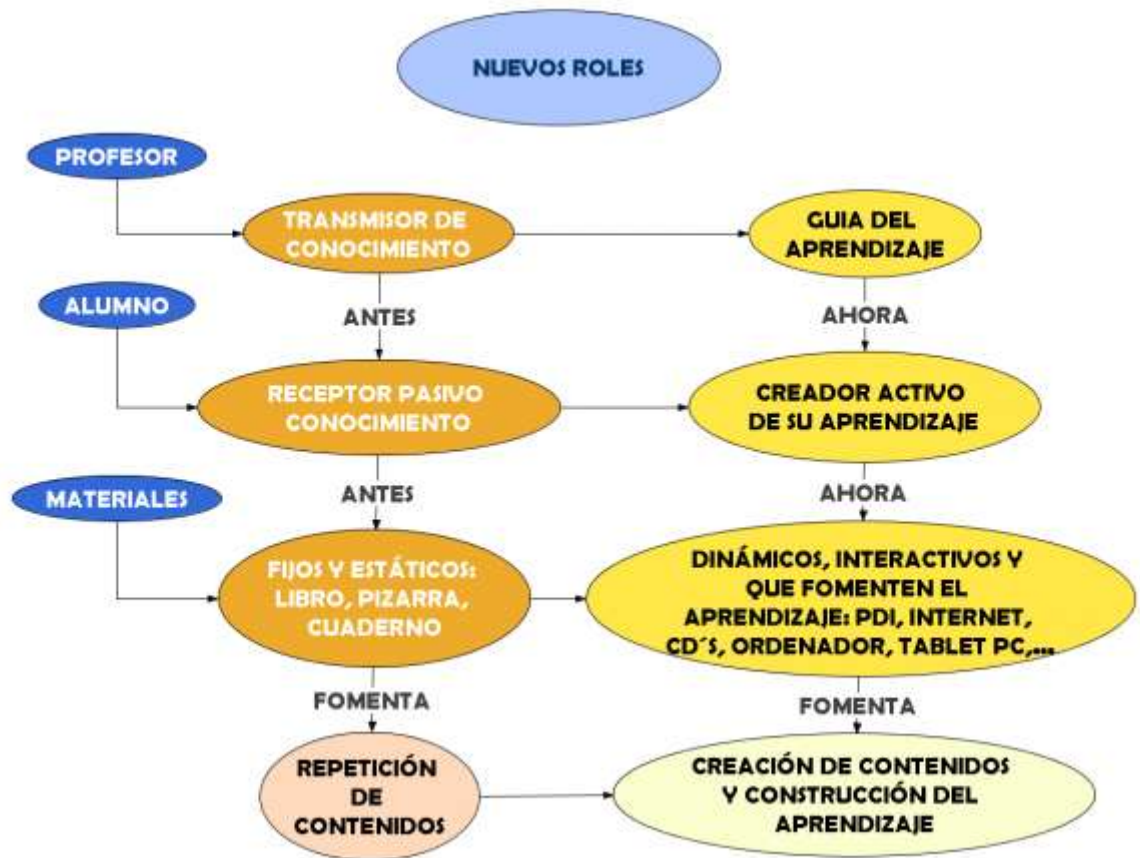
Aprenentatge electrònic-fins i tot (més creativitat, menys aprenentatge electrònic)

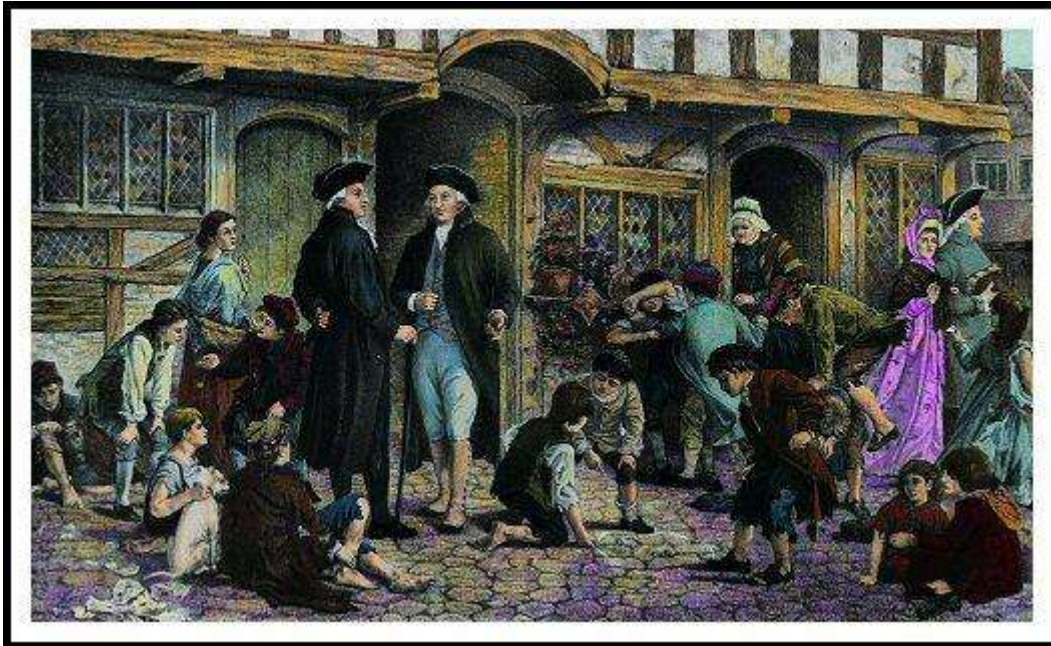
Arriba el moment que EDUCAR I FORMAR canviaran de format, de manera de realitzar-se i és en aquest precís instant que hem d'aprofitar i treure i treure la palla del gra, posar fi a tot tipus d'estructures rígides, no flexibles, poc dinàmiques, rutinàries ... per altres d'obertes, flexibles i dinamitzadores, ... tant és que siguin presencials o virtuals, això ja ni ha de plantejar-se, només han de ser opcions igual de vàlides... I' important és l'essència, l'educació, la formació en el sentit més inclusiu i personalitzat de la paraula.

S'ha d'arribar que apareguin ciutadans d'avui i del futur amb una elevada capacitat de raonar, de crear i d'innovar ... no té res a veure l'avui de l'ahir i a això hem d'arribar.

Els rols canvien, com tot, i hem d'estar preparats no només per poder realitzar-los amb excel·lència, sinó que hem d'estar-ne convençuts.

El paper del dinamitzador / tutor en el món de l'aprenentatge electrònic (*e-learning*) és matèria de discussió encesa i permanent. Fins a cert punt és normal, al cap i a la fi és una moda que per a alguns els dóna molts beneficis. Però potser el que més em sorprèn és que ningú es pregunta ni posa en dubte el paper del professor en l'educació presencial. Ni tampoc el rol de l'escola, que encara opera amb la mentalitat de fàbrica de producció en sèrie d'éssers humans per a la qual va néixer durant la revolució industrial. Menys encara es discuteix sobre el rol de l'alumne. Ni tan sols hi ha dubtes sobre el que significa aprendre, sobre la intel·ligència o el coneixement quan és molt poc el que sabem sobre això. Massa certeses.

A mi em sembla evident que el paper del tutor virtual és el mateix que el del professor presencial: ajudar que els alumnes aprenguin i, més concretament, afavorir que les persones aprenguin a pensar i decidir per si mateixos. Idealment, instal·lar-hi l'amor per aprendre. Més concretament, i com argumentaré en les següents pàgines, penso que el tutor tindrà dues tasques decisives: oferir retroacció (*feedback*) i manejar i reforçar relacions entre persones.

La raó em sembla òbvia. Els tutors hauran de especialitzar-se en allò en què siguin millors que els ordinadors. Aspectes com relacionar-se amb els altres, comunicar-se efectivament, funcionar en la complexa societat actual o gestionar l'estrès són crucials i tenen un component humà molt important. Podem posar els ordinadors a buscar, emmagatzemar, memoritzar i lliurar informació mentre les persones podem dedicar el nostre temps, esforç i cervell a pensar, a somiar i a imaginar. **Cal deixar que els ordinadors facin la feina bruta.**

(Fotos d'ordinadors, robots ...)

Igual que il·lustrava en el cas inicial, quan un professor planteja una sessió on els que han de fer la feina són els alumnes, aquests reaccionen negativament i a la defensiva ja que es posa en perill el seu estatus de comoditat al qual s'han acostumat. Han perdut tota iniciativa, s'han tornat conformistes, reflexionar s'ha convertit en una excepció i el seu principal objectiu consisteix a superar els exàmens i obtenir un títol. No ens enganyem. Els alumnes no van a escola o a la universitat pel desig d'aprendre sinó per aconseguir títols i per a això és imprescindible aprovar exàmens. Només cal fer la prova i preguntar.

El que no entra en l'examen ni tan sols es té en compte. Aquest fet fa que l'avaluació sigui la que guia tot el procés educatiu i això constitueix una trampa mortal en què estem atrapats fa molt de temps. El que importa és aprovar, no aprendre. El que importen són les notes i no els coneixements, l'enteniment, les habilitats ni l'acompliment. Si tots els nens traguessin bones notes, s'acabaria el problema de l'educació? Si ho pensem fredament, la universitat forma acadèmics, professors de primer de carrera però no professionals.

Què significa aprendre?

Fa la sensació que tot funciona d'allò més bé, alumnes i professors feliços en els seus rols mil·lenaris però els senyals que arriben del sistema educatiu indiquen el contrari.

L'escola i la universitat haurien de treballar per educar i formar els ciutadans que la societat necessitarà per al segle XXI. Per a la societat del coneixement on els negocis són cada vegada més complexos, el canvi és continu i la incertesa és un constant. Sabem que per desenvolupar-se en aquest entorn, ja no serveix tan sols el conficat durant l'escola i la universitat.

Els entorns canvien vertiginosament i les persones utilitzen i reutilitzen informació i coneixement per crear i generar nou coneixement que ha d'oferir avantatges competitiu. I per això és imprescindible ser capaç de trobar informació, seleccionar (avaluar i jutjar la que és útil) i aplicar-la en la pràctica.

Parlo d'anàlisi, avaluació i síntesi (*thinking skills*). (**Explicar i posar exemples ... Pensament de disseny ...**) I saber buscar és, essencialment, saber preguntar. La nostra educació tot just ensenya a preguntar, a indagar, a dubtar. A l'aula hi ha poc diàleg i massa monòleg. La pregunta és el detonant del coneixement com veurem més endavant. Les grans preguntes són les que han fet que la humanitat avanci i progressi en els seus èxits. Però la pregunta és incòmoda per a molts professors.

La imaginació és una poderosa eina per aprendre però per desgràcia té poc protagonisme en un sistema educatiu que premia la memorització, el previsible. La imaginació és una de les claus per a la innovació però és difícilment controlable i mesurable i per això és més senzill excloure. No obstant això cal fer una primera distinció: no és el mateix saber sobre de saber fer.

El coneixement no té excessiu valor si no es posa en pràctica. Per aquesta raó, l'objectiu últim de l'aprenentatge és modificar el comportament d'un alumne perquè faci les coses de manera diferent i millor que abans. La realitat però sembla estar bastant lluny de complir aquesta aspiració.

La formació presencial té greus deficiències. I gran part d'aquestes deficiències passen pel paper que tenen mestres i professors dins d'un sistema pervers que mesura l'aprenentatge en relació directa amb els exàmens i les notes dels alumnes. Si ho passem per alt, ens estem abocant directament al fracàs, com està passant amb molts dels projectes d'aprenentatge electrònic.

La nostra noble intenció és ajudar els nens a entendre el món que els espera, el camí que tot just comencen a transitar. Algú s'imagina aprendre a conèixer un país a través d'un mapa sense mai trepitjar ni recórrer ni un sol dels seus camins? I si a més simplifiquem el procés i ni tan sols és un mapa el que fem servir sinó alguns recorreguts concrets d'aquest mapa? Inconcebible però és el que fem diàriament a les escoles des de fa molts segles.

La tecnologia és un gran accelerador de processos i models quan aquests funcionen adequadament. El que passa és que afegir tecnologia a un model deficient no només no el millora sinó que l'empitjora. Per tant, aquest article fa referència al rol del professor independentment que es desenvolupi en presencial o en línia perquè l'aprenentatge és independent de l'àmbit en què ocorre. Al capdavall, del que es tracta és que ja no parlem de formació a distància sinó de formació SENSE distància. I per això abans d'abordar les esmentades funcions essencials del tutor, cal precisar clarament el que entenem per aprenentatge.

(Fotos de TIC i aprenentatge)

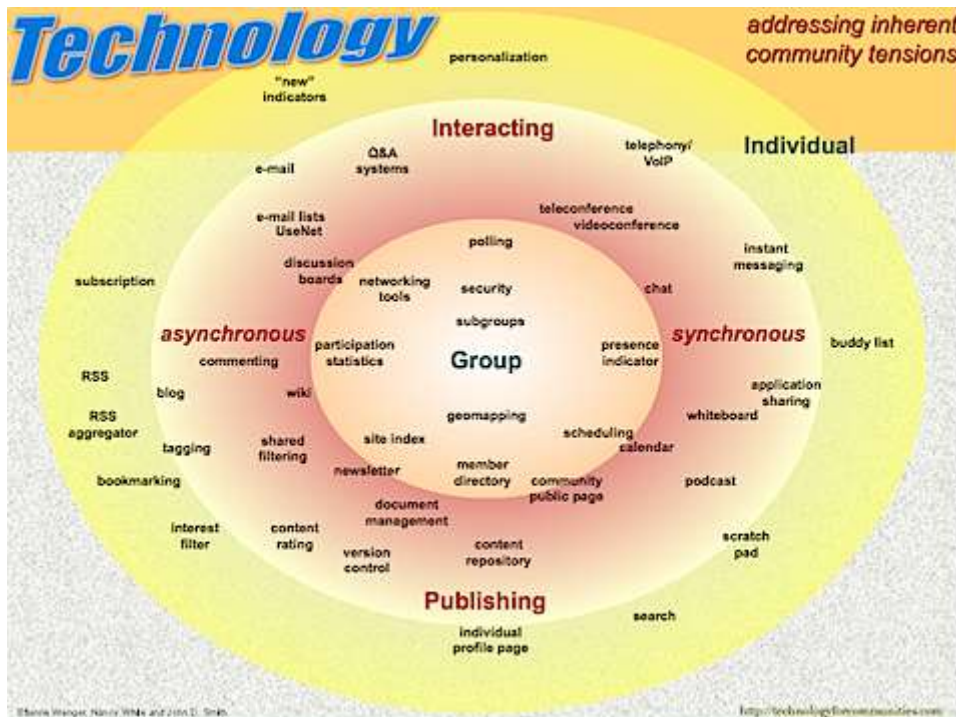
L'aprenentatge és un fenomen social que passa en l'àmbit personal i com a tal és intransferible. Sóc jo el que aprenc i, igual que passa per exemple en menjar, dormir o córrer ningú pot fer-ho per mi. El mateix passa amb les emocions, que juguen un paper determinant en l'aprenentatge. Són una cosa privada i impossible de compartir en tota la seva profunditat.

L'emoció condueix a l'acció (del llatí *motard*, moviment) alguna cosa contradictori amb la passivitat de les aules. Aprendre consisteix a acumular experiència reutilitzable en el futur i per a això, necessita motivació, necessita temps i necessita pràctica. Aprendre és gairebé un sinònim de predir el que passarà emprant la memòria de les nostres experiències per recordar el que ja va passar.

El resultat d'aprendre és l'experiència i les seves paraules germanes com experimentar (fer, provar, practicar) i expert (el que acumula gran quantitat vivències, casos i problemes resolts). El que aprenem forma part de nosaltres, del nostre bagatge i ens ho portem posat allà on anem. Ara bé, això no significa que l'aprenentatge sigui individual i aïllat.

L'home és un ésser social i aprèn D' altres i AMB altres i la història i la naturalesa humana ens demostren que preferim l'aprenentatge col·lectiu. L'ésser humà necessita el contacte amb els seus semblants per sobreviure i el millor de nosaltres sorgeix en la relació i el contacte amb altres. Aquest aspecte és especialment rellevant en el món professional. Es valora més aprendre en parella, d'un company que viu la mateixa realitat i els mateixos problemes que d'un ponent brillant, en general aliè al dia a dia i per tant massa teòric.

Una comunitat de pràctica és un molt bon exemple. Existeixen coneguts casos d'éssers humans que van viure aïllats de tot contacte amb l'home i que no van poder avançar massa en el seu aprenentatge simplement per la seva falta de pertinença a una comunitat d'iguals amb qui compartir, reflexionar, discutir i en definitiva evolucionar i aprendre. L'ésser humà ho és des de la genètica però sobretot des de la pertinença a un grup social organitzat.

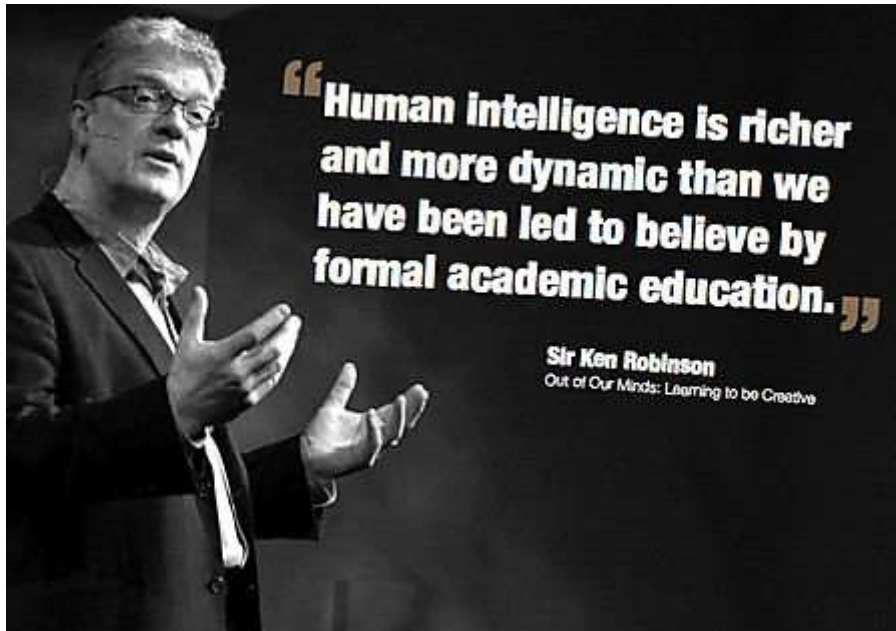

Els psicòlegs afirmen que sabem molt poc encara sobre el funcionament del cervell, sobre la memòria, la motivació, sobre com aprenem realment i el paper que juguen les emocions. Però d'altra banda portem alguns milers d'anys observant a l'ésser humà aprendre i evolucionar a partir dels escassos instints bàsics amb els quals neix com mamar, plorar i poc més. Si seguim la pista d'un nadó durant 4 anys per exemple, comprovem que és capaç d'aprendre una increïble quantitat de coses i totes elles sense necessitat de seure a fer cap curs, ni estudiar, sense ni tan sols saber llegir, escriure i fins i tot parlar. No saben que aprenen, no són conscients però tenen objectius: parlar per comunicar-se, caminar per explorar llocs, etc. Són autèntiques màquines d'aprendre. Estan motivats i aprenen a base de cometre errors que els pares sempre entenen com imprescindibles en aquest procés. Algú ha vist un nen deprimat pels seus errors o que ha decidit deixar d'intentar aprendre a caminar o a parlar?

L'aprenentatge a més és situat, el que s'aprèn està íntimament relacionat amb el context. En teoria, ha de ser possible aprendre a parlar estudiant el diccionari però la realitat és molt diferent. Segons això, les persones hauríem de ser iguals com gotes d'aigua ja que portem un procés educatiu idèntic, estudiem les mateixes assignatures, fem els mateixos exàmens, avancem al mateix ritme.

Encara sort que encara que no siguem conscients d'això, l'aprenentatge forma part del nostre dia a dia i depèn sobretot de la nostra capacitat de viure experiències i indexar-les adequadament per a la seva utilització posterior. Si no és així, fa molt que hauríem mort, atropellats, per exemple, per un cotxe en un semàfor.

A més, l'aprenentatge està íntimament lligat al fet de Fer. Es tracta d'una experiència activa de construcció de coneixement enfront de les habituals experiències de recepció passiva d'informació. Aprendre no consisteix a acumular dades ni memoritzar. Estudiar no té sentit encara que l'escola insisteix en la rellevància de saber la resposta correcta igual que els concursos televisius.

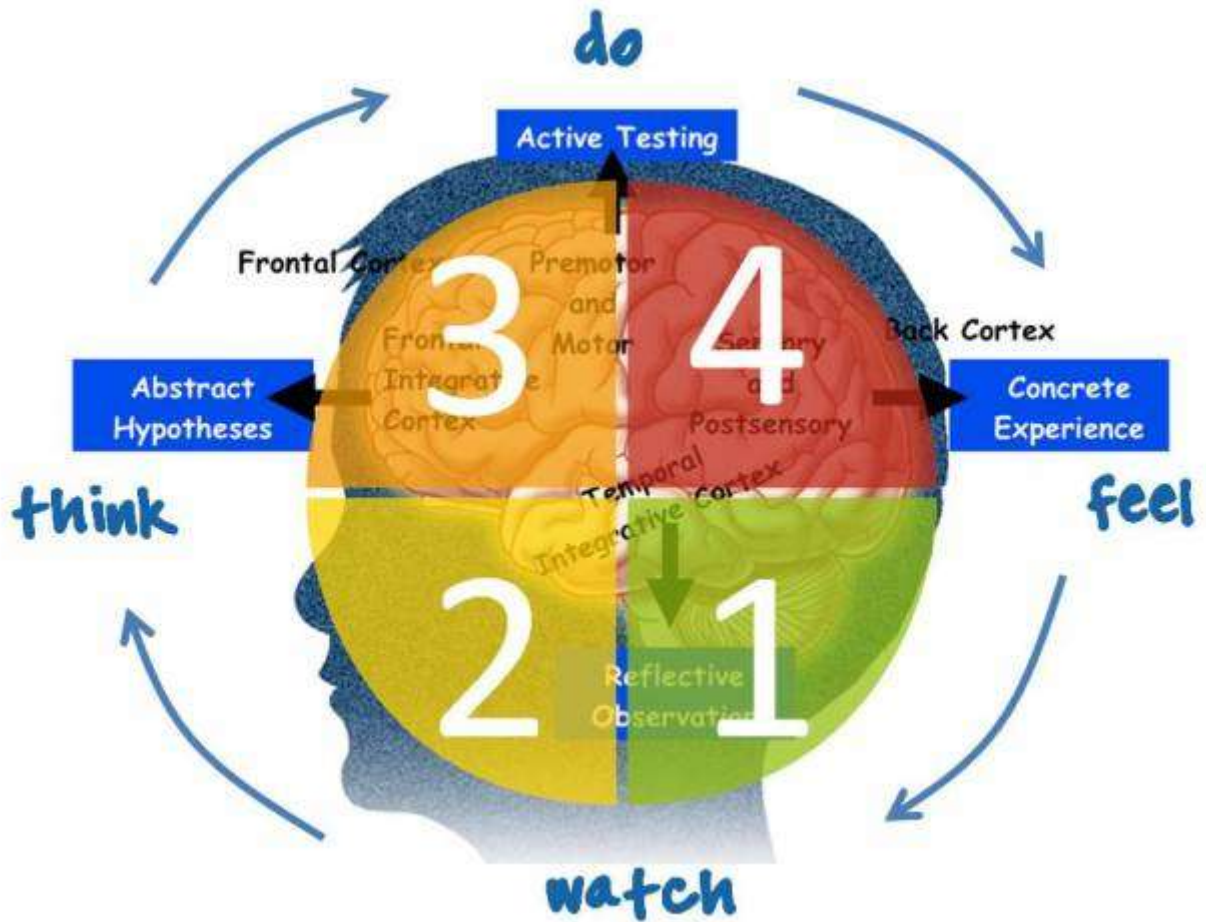

El perillós és que l'aprenentatge electrònic camina en la mateixa direcció. La vida però no és tan senzilla. Ningú aprèn escoltant un professor ni llegint en una pantalla sinó fent, investigant, explorant, provant i sobretot fent-se preguntes, **sent curiosos**. Fer-se preguntes és una de les claus que ho explica tot.

Al llarg de la vida l'habilitat bàsica i on realment es demostra la intel·ligència és a l'hora de fer i fer-se preguntes. **Hem de lluitar contra la tradició perquè a l'escola ens ensenyen a memoritzar però no a fer-nos preguntes. Per això resulta un repte complex perquè el que pregunta es converteix en protagonista actiu que construeix el seu coneixement en la recerca de respostes.**

En certa manera és tan senzill, tots estem capacitats per fer-nos preguntes, no cal esforç físic, una ment privilegiada ni estatus econòmic sinó el mínim d'intel·ligència que tots els humans tenim i una mica d'imaginació. És el camí per tractar d'ampliar l'àmbit de les coses que sabem i apropiari-nos de les que no sabem.

La pregunta és el punt de partida, el disparador. No obstant això en realitat seguim obsessionats a mesurar la intel·ligència usant criteris artificials que llancen poca llum sobre aquest espinós assumpte.

L'aprenentatge natural de l'ésser humà part del model de l'aprenent, s'apren fent, cometent errors, reflexionant sobre les causes i rectificant per buscar solucions, gairebé sempre amb ajuda d'algú més experimentat i d'algú com nosaltres, per què no? "

k2895935 www.fotosearch.es

Aprenentatge entre iguals

La conclusió és molt simple: Per aprendre és fonamental tenir objectius d'assolir, metes que complir. I per tant és imprescindible la motivació i l'interès. Primer la pràctica, l'acció, després la teoria. Sembla senzill però no ho és. Qualsevol intent de facilitar l'aprenentatge, pels mitjans que sigui, que no parteixi des dels interessos, les preocupacions, les necessitats d'aquells a qui va dirigit, està condemnat a tenir

problemes. **L'alumne és el veritable protagonista.** No obstant això, si mirem enrere i tractem de recordar les diferents experiències educatives que hem tingut al llarg de la nostra vida, veurem que amb prou feines compleixen aquestes premisses. Per regla general, la major part d'elles eren monopolitzades per professors que acaparaven l'espectacle, moltes vegades situats en una estrada com a símbol de la seva **autoritat i jerarquia.** (

Quan estàvem a l'escola, mai oblidem que el professor tenia el poder absolut de posar les notes i aprovar o suspendre els alumnes. Potser quan no hi hagi aquesta relació, els sigui més senzill connectar amb els interessos reals dels seus clients, els estudiants. La seva tasca consistia a impartir lliçons magistrals, recitar quantitats industrials de dades i informació que travessaven la nostra oïda sense passar pel cervell i sense deixar empremta ni impacte profund. Per això, no és que ho haguem oblidat, és que mai ho arribem a aprendre. La premissa era: ***Jo sé, tu no saps, jo t'explico.***

Parlaven i parlaven durant hores, durant dies, durant anys a legions d'alumnes diferents però que sempre es comportaven igual. Ha de ser dur saber per endavant que els alumnes que estan davant no tenen prou feines interès en aprendre el que el professor té l'obligació d'ensenyar.

Avui el professor segueix fent el 95% de la feina. L'aprenentatge depèn massa del professor, i ja hem comprovat en carn pròpia que hi ha professors bons i dolents. Encara no es té en compte l'eficiència de desenvolupar una sola vegada un contingut de qualitat en lloc que hi hagi milers de professors impartint els seus propis cursos una vegada i una altra, any rere any. **(Els continguts de qualitat poden ser estandaritzats, això sí, flexibles i adaptables en tot moment a la diversitat del alumnat i de l'inclusivitat.)**

Per tancar el cercle, tractem de mesurar el coneixement dels alumnes a través d'exàmens. Nosaltres els alumnes ens limitàvem a escoltar callats durant hores, tractar de no adormir-nos, memoritzar el necessari per aprovar l'examen i continuar avançant. **Érem simples assistents, gairebé mai participant s.** Ningú ens va preguntar mai pels nostres interessos, per les nostres necessitats, gairebé mai es va tractar de fer-ho entretinent. **Curiosament l'educació és el l'únic negoci on el client mai té la raó.**

Al cap de pocs mesos, havíem oblidat gairebé tot el "aprehendido" i el poc que recordàvem, érem incapaços de trobar aplicació pràctica. ¿Integrals i derivades? ¿Llatí? ¿Trigonometria? ¿Les lleis de Mendel? ¿La taula dels elements? I no obstant això ¿on aprenem comunicació, relacions socials, a raonar, a parlar en públic i presentar i defensar les nostres idees davant d'altres? Aquest tipus de coses només s'aprenen amb molta pràctica. Pensar que aquesta tasca del professor és ensenyar i aquesta activitat d'alumne és aprendre és una il·lusió. I per a un professor vocacional és simplement frustrant.

Internet ha afavorit l'accés de la informació i facilitat la seva distribució. L'educació ve a nosaltres. *Anytime, anywhere.* Genial. El greu és que el problema continua sent el mateix. **La versió en línia es limita a virtualitzar el presencial.** L'alumne segueix sent el mateix espectador que era abans i més ara està sol, amb un artefacte tecnològic per mitjà (l'ordinador) i les autopistes de la informació que poques vegades es comporten com a tals.

Per si fos poc, la major part dels continguts deixen molt a desitjar, igual que ocorre amb la majoria dels cursos presencials. La qualitat dels continguts no es mesura per la quantitat de diapositives ni pel nombre de pàgines dels manuals igual que una pel·lícula no és bona en funció dels seus efectes especials o la seva durada. Res d'això és sinònim d'aprenentatge. Per tant de què ens serveix tenir accés fàcil i ràpid a uns continguts pobres?

El pitjor d'aquesta herència mil·lenària és que es genera una inèrcia d'assumir l'aprenentatge com una cosa externa, que ve de fora i on nosaltres no som autèntics els protagonistes ni responsables.

Per això, quan volem aprendre alguna cosa nova, automàticament pensem en conceptes artificials com escoles, aules, cursos, assignatures, exàmens on esperem que un professor ens expliqui com són les coses. I tots sabem que descriure una situació mai substitueix el viure aquesta situació en primera persona. **Som el que hem viscut i per tant experimentat i emmagatzemat i indexat en la nostra memòria. Ni més ni menys.**

El refrany "Del dit al fet hi ha un gran tros" ho reflecteix perfectament. **L'aprenentatge electrònic** no consisteix només a navegar per Internet o a descarregar continguts o accedir a diferents recursos. Aprendre a través d'un ordinador no té res a veure amb aprendre a l'aula, és més complicat, a priori, hi ha més obstacles que tenir en compte, és un mitjà diferent que exigeix enfocaments diferents.

L'avantatge és que els ordinadors tenen el potencial per deixar de ser un mitjà de fer les mateixes coses més ràpid i esdevenir una forma de fer les coses d'una manera diferent. L'ordinador és un *doing device*, un aparell per fer coses i no per passar pàgines ni per escoltar passivament. Per això ja hi ha la televisió. Prémer icones no és sinònim d'interactiu. **La interactivitat no és en el clic sinó en la reflexió (*think*).**

L'aprenentatge electrònic no significa llegir a la pantalla de l'ordinador el que abans llegíem en un paper. Ni multimèdia (animacions espectaculars, sons, imatges, vídeos) és sinònim d'aprenentatge. La solució no és més tecnologia, més ample de banda, processadors més ràpids. El professor seguirà sent la figura protagonista però mentrestant avui els ordinadors amb prou feines s'utilitzen com a eines facilitadores d'aprenentatge. És més, en molts casos queden marginats en un "aula d'informàtica" on

no molesten ni interfereixen amb el normal desenvolupament de les classes.
¿S'imaginen una empresa on tots els ordinadors estiguessin agrupats en una sala?

Sembla una evidència que la major part dels nens i adolescents s'inicien en el món de la informàtica a través dels **videojocs**. Hauríem de preguntar perquè els nens són capaços de passar hores jugant als seus videojocs, on aprenen força més coses de les que en principi podria semblar, i no obstant això són incapaços de prestar atenció a les assignatures de l'escola. El repte consisteix al fet de com mantenir els alumnes interessats prou com perquè no s'avorreixin i aprenguin alguna cosa. Si frustrem als nens des de l'escola que és quan comencen ¿com volem que mantinguin la passió i l'amor per aprendre? Si no canviem, els nens ens faran zàping a nosaltres. Hi ha molts professors que saben utilitzar el PC però no l'utilitzen per a l'ensenyament.

Hem de fer el que es necessita per l'experiència d'aprenentatge sigui efectiva, no el que és fàcil o barat. **I les tecnologies ens poden prestar una inestimable ajuda en aquest intent. (...)**

Extret d'<http://juandomingofarnos.wordpress.com/2011/09/13/e-learnig-inclusivo-mas-creatividad-menos-e-learning/>